ځانګړې خپرونه

د خپرونو لړ: (۳)

روژه، احکام فضایل او مسائل یې

لیکوال: مولوي عبدالحق حماد

افغان بنسټ
د علمي څېړنو مديريت
د تاليف او ژباړې آمريت

روژه

احكام، فضائل اومسائل يې

مولوي عبدالحق حماد

لیکلړ

د اداري يادښت 9
روژه يو ستر نعمت 11
د انسان د پيدايښت مقصد 14
ايا پرښتې د عبادت لپاره بس نه وې؟ 14
عبادات په دوه ډوله دي 15
لومړی ډول: بلا واسطه عبادت 15
دوهم ډول: بالواسطه عبادت 16
بلاواسطه عبادت غوره دی 16
د رمضان د هرکلي صحيح طريقه 17
د روژې تعريف 19
د روژې تاريخ 19
د روژې مشروعيت 20
د رمضان روژې حکم 20
د روژې حکمت او فلسفه 22

د روژې ځيني روغتيايي ګټې..23
د روژې فضائل..27
په ښکاره روژه خوړل..33
د رمضان روژه پرچا فرض ده؟..34
د مياشتې په ليدلو سره روژه نيول..35
د شک د ورځې روژه..35
د روژې شرطونه او ارکان..36
١- نيت کول..36
٢- له خوراک، څښاک او جماع څخه ځان ژغورل..37
هغه کارونه چې روژه نيونکې ته روا دي..38
١- د شپې له خوا خوراک، څښاک او جماع..38
٢- د سهار تر اول وخته د پېشمنې وروسته کول..38
٣- که د ورځې معلومه شي چې رمضان دی، د ورځې نيت کولای شي........39
۴- هغه چې پر ځان کابو لري، له مېرمنې سره لوبې کولای شي..................40
۵- په سفر کې د روژې خوړل..40
٦- پوره اودس کول خو په مضمضه او استنشاق کې احتياط کول............40

د روژې ماتوونکي 41
هغه شيان چې کفاره او قضا دواړه لازموي 41
۱- خوراک او څښاک 41
۲- جماع 42
هغه شيان چې روژه پرې ماتېږي او يوازې قضا يې لازمېږي........................ 42
۱- قصدا په ډکه خوله قی کول : 42
۲- حيض او نفاس : 43
۳- په زوره پر چا روژه ماتول... 43
۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول 44
۵- سګرېټ يا چلم څکول.. 44
۶- د پېشمنې په وخت کې تېروتل 44
۷- د روژه ماتې په وخت کې تېروتل 45
هغه شيان چې روژه پرې نه ماتيږي او نه هم مکروه کيږي 46
۱- غسل کول.. 46
۲- مسواک کارول... 46
۳- سرغوړول 46

۴- احتلام 47
۵- خوشبویي کارول 47
۶- د اړتیا پر وخت د خوړو خوند کتل 47
۷- د سترګو درمل کارول 48
۸- د مار یا لړم چیچل 48
۹- په هېره سره خوراک یا څښاک کول 48
هغه شیان چې روژه پرې مکروه کیږي 50
هغه عذرونه چې له امله یې روژه ماتول روا دي 51
۱- د ناروغۍ د زیاتېدا وېره 51
۲- د مور یا ماشوم ژوند ته ګواښ 52
۳- مرګوني تنده را منځته کېدل 52
د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې 52
۱- د روژې کفاره 52
۲- د روژې قضاء 54
۳- پیشمنی 54
۴- روژه ماتی 55

۵- تراويح 55
د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې 56
په هغه سيمو کې د روژې حکم چې شپه يا ورځ يې ډېره اوږده وي 56
يو دېرشمه روژه 56
جراحي عمليات 57
له بدن څخه وينه وېستل 58
په روژه کې غاښ وېستل 59
په پوزه کې دوا کارول 59
په روژه کې شونډې سرې کول 59
مېرمن د ورځې په منځ کې له حيض څخه پاکېدل 60
په غوږ کې اوبه يا تېل ننوتل 60
نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته 60
د روژې مستحبات 61
۱- په روژه ماتي کې تلوار کول 61
۲- په تازه کجورو روژه ماتول 62
۳- د روژه ماتي دعا ويل 62

۴- له روژه ماتي وروسته دعا 63
اعـتـکاف... 65
د اعتکاف فضائل.. 65
د اعتکاف څو اړوند مسائل 67
پای.. 69

د اداري يادښت

د کائناتو رب د انسان له پیدا ایښت دمخه په دې عالم و، چې انسان کله په دنیايي چارو کې بوخت شي، زه ورڅخه هېرېږم او بیا به زما عبادت ته هومره توجه او پاملرنه نه کوي څومره يې چې دنیاوي چارو ته کوي، نو ورته ويې فرمايل چې انسانه زه تاته يوه بله موکه هم درکوم چې په هغې کې ته ماته ځان را نږدې کړې، هغه په کال کې يوه میاشت ده، په دې میاشت کې ته ماته ځان نږدې کړه ترڅو دې هغه روحاني نیمګړتیاوې پوره شي چې په یوولسو میاشتو کې در پېښې شوې دي، دغه راز دې هغه نیمګړتیاوې هم پوره شي چې په دغو میاشتو کې دې زماسره په اړیکو کې رامنځته شوې دي، تاته ښايي چې په دې میاشت کې هغه ټولې نیمګړتیاوې پوره کړې چې په تېرو یوولسو میاشتو کې درپېښې شوې دي؛ ځکه چې دا د رحمتونو او برکتونو میاشت ده او په دې میاشت کې نفلي عبادت هم د فرضي برابر قبلیږي، او یو فرض د اویاوو فرضونو برابر منل کیږي؛ خو که له دې زریني موکې څخه دې ګټه وانه خېستله او دومره توبه دې برابره نه کړه چې زه دې وبخښم، بیا نو ته ډېر کمبخته انسان يې.

دا د روژې ټوله خلاصه ده، او په دې وخت کې چې الله پاک مسلمان ته د جنت لپاره کومې بهانې غواړي مسلمان بايد هغه درک کړي او ګټه ورڅخه واخلي.

افغان بنسټ چې غواړي په هېواد کې پوهه او دين ته د هېوادوالو پاملرنه نوره هم زياته شي، په پام کې لري چې د همداسې ورځو په مناسبت تاسو ته ګټور کتابونه او رسالې چمتو کړي؛ ترڅو پر خپل وخت د دې ورځو له ارزښت څخه خبر شئ؛ او دا چې روژه د کال تر ټولو غوره مياشت ده؛ ځکه مو د دې د احکامو او فضائلو د راټولولو لپاره هم د علمي څېړنو مديريت ته دنده ورکړه څو په دې اړه يوه لنډه رساله تياره او چاپ کړي، او د روژې له پيله وړاندې يې د هېواد ګوټ ګوټ ته ورسوي، چې دادی د علمي څېړنو د محترمو کارکوونکو د پرلپسې خواريو په پايله کې د روژې د فضائلو، مسائلو او احکامو رساله تياره شوه چې په بدل کې ورته له الله پاک څخه د ستر اجر غوښتونکی يم.

(مولوي) عبدالسلام ضعيف

د افغان بنسټ مشر

د سریزې پرځای

روژه یو ستر نعمت

روژه د الله پاک یو ستر نعمت دی؛ خو موږ به څنګه د دې نعمت په ارزښت پوه شو په داسې حال کې چې د ژوند ډېره برخه مو یوازې دنیاوي پرمختګونو ته ځانګړې کړې ده او تل له سهار نه تر بېګا پورې په همدې فکر کې یو چې څنګه په دې ډګر کې پرمختګ وکړو! په داسې حالاتو کې به موږ څنګه پوه شو چې روژه یا رمضان د مسلمان له پاره د الله پاک له لورې یو ستر نعمت دی، په رمضان کې چې د الله پاک له لورې پر مسلمانانو کوم برکات نازلیږي د هغو درک هغو خلکو ته کیږي چې د دنیا پر ځای یې آخرت او مادیاتو پرځای یې معنویاتو ته مخه وه لکه په دې حدیث کې چې راځي: یو ځل رسول الله صلی الله علیه وسلم د رجب یا برات میاشت ولیده؛ نو داسې دعا یې وکړه: اللـهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبَ وَشَعْبَانَ وَ بَلَّغْنَا رَمَضَانَ.[1]

([1]) مجمع الزوائد ۲/ ۱۶۵

ژباړه: يا الله! موږ ته په رجب او شعبان کې برکت کېږدې، او تر رمضانه مو ورسوې. يعنې موږ ته دومره عمر راکړې چې د رمضان مياشت مو نصيب شي.

له دې څخه موږ معلومولای شو چې رسول الله صلی الله عليه وسلم روژې ته څومره لېوال و!!

د همدې له برکت ډکې مياشتې د فضائلو او ځينو ضروري مسائلو د راټولولو په موخه د افغان بنسټ محترم مشرتابه د علمي څېړنو مديريت ته دنده ورکړه، چې د روژې په رارسېدو يوه داسې رساله يا کتابګوټی چمتو کړي چې د روژې اړوند مسائل او فضائل پکې څېړل شوي وي؛ تر څو يې درانه هېوادوال ولولي او د روژې برکتناکه مياشت په خپلو عبادتونو نوره هم ځلانده کړي، دغه راز په خپل وار سره د علمي څېړنو مديريت د تاليف او ژباړې آمريت ته دنده وسپارله څو په دې برخه کې کار وکړي، او د روژې له را رسېدو وړاندې ددې رسالې د ليکلو او چاپ کولو چارې بشپړې شي.
په دې لړ کې د علمي څېړنو محترم مدير مفتي صاحب عبد الرؤف، ښاغلي قاري صاحب محمدنور صديقي او ښاغلي مولوي صاحب سيف الله ساعي څخه مننه کوم چې د کتابه په بيا کتنه او د احاديثو او مسائلو په تخريج کې يې راسره مرسته وکړه.

په پای کې له درنو لوستونکو څخه هیله کوم چې په دې له برکتونو ډکه میاشت کې د افغان بنسټ مشرتابه او کار کوونکي هم په خپلو نېکو دعاوو کې هېر نه کړي ترڅو په دې ناوړه شرائطو کې د پوهې په مټ د دین او هېواد پالنه وکړي.

عبدالحق حماد

د تالیف او ژباړې آمر

۱۴۳۳/۸/۱هـ ق

د انسان د پيدايښت مقصد

الله پاک انسان د خپل عبادت لپاره پيدا کړی دی، لکه چې فرمايي:
((وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ)) [الذاريات:۵۶] يعني: ما پيريان او انسانان يوازې د خپل عبادت لپاره پيدا کړي دي؛ نو ځکه دنيا ته د انسان د راتلو يوازينۍ موخه د الله پاک عبادت، او د آخرت ابدي ژوند ته توښه برابرول دي.

ايا پرښتې د عبادت لپاره بس نه وې؟

اوس که د چا په زړه کې دا سوال پيدا شي چې د دې مقصد لپاره خو الله پاک له پخوانه پرښتې پيدا کړې وې؛ نو بيا د انسان د پيدا کېدو اړتيا څه وه؟ ددې ځواب دادی چې پرښتې الله پاک د عبادت لپاره پيدا کړې وې؛ خو دهغوی جوړښت داسې دی چې خلقتا په عبادت مجبوره وې؛ ځکه چې د هغوی په فطرت کې د عبادت ماده نغښتې وه او له عبادت پرته يې په خلقت کې د معصيت او نافرمانۍ ماده نه وه نغښتې؛ خو د انسان جوړښت ددې برعکس دی، د هغه په جوړښت کې يې د ګناه او معصيت ماده هم نغښتې ده او بيا يې ورته امر کړی چې د خپل رب عبادت کوه، له همدې امله پرښتو ته عبادت کول آسان کار و او له انسان سره، خواهشات، جذبات، خوښتونه، اړتياوې او د ګناهونو

هڅونکي شته؛ سره له دې ورته الله پاک امر کړی چې له دې ټولو شيانو
په ځان ژغورې او زما عبادت به کوې.

عبادات په دوه ډوله دي

دلته يوه بله خبره په پام کې نيول اړين دي هغه دا چې له يوې خوا
ويل کيږي چې د مومن هر کار عبادت دی يعنې که يو مومن ښه نيت
ولري او د اسلام له لارښوونو سره سم ژوند تېروي؛ نو د هغه خوراک ،
خوب، خندا ، کاروبار، له مېرمنې سره خندا او خبرې، راشه درشه، دا
ټول په عبادت کې شمېرل کيږي، اوس پوښتنه دا ده چې که له يوې خوا
د مؤمن دا ټول حرکات په عبادت کې شمېرل کيږي او له بلې خوا لمونځ
هم عبادت دی نو بيا ددې دواړو عبادتونو ترمنځ توپير څه دی؟ نو ددې
دواړو خبرو ترمنځ توپير پېژندل اړين دي او ځينې خلک ددې توپير د نه
پېژندلو له امله له ببلاريو سره مخ کيږي.

لومړی ډول: بلا واسطه عبادت

د دې دواړو عبادتونو ترمنځ توپير دادی چې يو ډول عبادت هغه دی
چې مخامخ عبادت دی چې موخه ترې يوازې د الله پاک رضا ترلاسه کول
دي او بل مقصد نه لري، دغه ډول عبادتونه يوازې د الله پاک د بندګۍ
لپاره ټاکل شوي دي لکه: لمونځ، له لمانځه څخه يوازينۍ موخه دا ده

چې الله پاک ته سر ښکته کړل شي او بندګي يې وشي؛ نو دا د الله پاک مخامخ عبادت دی چې بله موخه نه لري، دغه راز روژه، زکات، حج، عمره، ذکر، تلاوت، دا ټول هغه عبادتونه دي چې دالله پاک له رضا پرته بله موخه نه لري.

دوهم ډول: بالواسطه عبادت

د لومړي ډول برعکس ځيني اعمال هغه دي چې اصل مقصد يې نور څه وو، لکه دنياوي اړتياوي او خواهشات پوره کول؛ خو الله پاک د خپل ځانګړي فضل له مخې مؤمن ته وويل چې که ته خپل دنياوي کارونه هم په ښه نيت، زما د دين په چوکاټ کې او زما د محبوب صلى الله عليه وسلم له طريقو سره سم ترسره کړې؛ نو زه د همداسي کارونو په بدل کې هم هغه ثواب درکوم لکه د لومړي ډول عبادت په بدل کې يې چې درکوم؛ له همدې امله دا مخامخ عبادت نه دی؛ بلکې بالواسطه عبادت دی او دا دعبادت دوهم ډول دی.

بلاواسطه عبادت غوره دی

له دې تفصيل څخه دا څرګنده شوه چې مخامخ عبادت له بالواسطه عبادت څخه غوره دی، او ددې درجه ترهغه بل زياته ده؛ له همدې امله الله تعالى چې د پيريانو او انسانانو د پيدا ينبت هغه خبره د کوم عبادت

لپاره کړې ده، له هغې څخه لومړی ډول عبادت مراد دی، نه دوهم ډول چې بالواسطه عبادت دی. [1]

د رمضان د هرکلي صحيح طريقه

په نننيو اسلامي ټولنو کې ځينې خلک د رمضان د هرکلي په موخه له هغه نه څو ورځې وړاندې مجلسونه او ناستې جوړوي او د قرآنکريم په تلاوتونو او ديني ويناوو د روژې هرکلی کوي او خلکو ته په دې ډول دا ښيي چې موږ ګواکې روژې ته خوشحاله يو او هرکلی ورته وايو، دا ډېر ښه فکر دی؛ خو د وخت په تېرېدو کيدايشي دا چاره يو ضروري ديني رنګ خپل کړي چې خدای مکړه بيا به په دين کې له ځانه د يو کار د داخلولو په معنا وي، د رمضان د هرکلي اصلي طريقه دا ده چې د رمضان له راتلو وړاندې خپل د ژوند مهال وېش بدل کړل شي او ډېره برخه يې د الله پاک عبادت ته ځانګړې کړل شي، د رمضان له راتلو وړاندې فکر وکړئ چې زه څنګه کولای شم خپل ورځنۍ بوختياوې کمې کړم، که څوک په دې مياشت کې خپل ټول وخت د الله پاک عبادت ته ورکړي تر دې غوره خبره نشته او په دوولسو مياشتو کې يوه مياشت يوازې د الله پاک عبادت ته ځانګړې کول ښايي د انسان ټول ژوند نېکمرغه کړي او يوولس

(1) اصلاحي خطبات ۱۰/۲۴-۲۷ ليکوال: مفتي محمد تقي عثماني

نورې مياشتې يې هم ورته برکتې کړي، که داسې نه وي بيا نو کم ترکمه فکر وکړل شي چې کوم کارونه ډېر ضروري نه دي هغه دې په رمضان کې ودرول شي او يا دې محدود کړل شي تر څو د الله پاک عبادت ته کم ترکمه له نورو مياشتو ډېر وخت ورکړل شي، او که دا يو هم ونه شي؛ نو رمضان به راشي او همداسې به تېر شي او هيڅ به په لاس را نشي.

رمضان د الله پاک له لورې پر مسلمانانو يو ځانګړی رحم دی او هر مسلمان کولای شي په دې وخت کې له لږ پاملرنې سره آخرت ته ښه پانګه برابره کړي، موږ بايد د دې مياشتې هره ګړۍ غنيمت وګڼو او ګټه ورڅخه واخلو بيا خدای پاک خبر دی چې تر راتلونکي روژې پورې به څوک مړه او څوک ژوندي وي.

او دا چې روژه د تربيې مياشت ده؛ نو بايد مسلمان د روژې له دې مياشتې وروسته هم هماغسې واوسي لکه په روژه کې چې و، خدای مکړه داسې نه وي چې په روژه کې يو ډول وي او وروسته بيا ناوړه کارونو ته مخه کړي.

د روژې تعريف

په ځانګړي وخت کې له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کېدلو ته روژه وايي.

د روژې تاريخ

روژه د آدم عليه السلام نه را پيل او تر رسول الله صلى الله عليه وسلم پورې پر ټولو قومونو په بېلابېلو ډولونو فرض شوې ده، الله پاک فرمايي: يَآيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَي الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ . **[البقرة: ١٨٣]**

ژباړه: اې مومنانو! پرتاسو باندې روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له تاسو نه پرمخکنيو فرض شوې وه، ددې له پاره چې تاسې (له ګناهونو) ځان وساتئ (او پرهيزګاران شئ؛ ځکه چې روژه د شهواني توان ماتونکې ده).

په اسلام کې روژه لکه د ځينو نورو حکمونو په شان له هجرته وروسته په مدينه منوره کې فرض شوه، مکي دور د عقايدو د جوړولو ، او د توحيد د اصولو د ترسيخ او د ايماني او اخلاقي ارزښتو د لوړوالي دور و ، او له هجرت وروسته، مسلمانانو يو

پیاوړی ځواک ومونـد ، چې لـه همدې ځایـه ډېرې فـرائض هم پیـل او حـدود وټاکـل شـول، او د احکـامو تفصـیل رامنځتـه شـو ، چې یـو لـه هغوی څخه روژه وه، په مکه کې له پنځو فرض لمونځونو پرته نور څه نه وو فرض کړای شوي، په دې چې دلمانځه اهمیت خورا لوی دی، او فرضیت یې د اسراء په شپه او د بعثت په لسم کال وشو.

له هغې پنځه یا څه زیات کاله وروسته روژه فرض کړای شوه، یعنې د هجرت پـه دوهم کال، او پـه همدې کال پرمسلمانانو جهاد هم فـرض کړای شـو ، د روژې لـه فرضیت وروسته رسول الله صلی الله علیه وسلم نهـه کالـه ژونـدی و او د هررمضـان روژې یـې پـه ډېـره مینـه او اخـلاص ونیولې.

د روژې مشروعیت

روژه یـو داسـې مشـروع او فـرض عمـل دی چې پـه قـرآن، حـدیث او اجماع سره یې فرضیت ثابت دی او پر همدې د ټولو علماوو اتفاق دی.

د رمضان روژې حکم

روژه یـو بـدني عبـادت دی او د رمضـان د روژې حکـم فـرض دی، الله تعالی فرمایي: یَآَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا کُتِبَ عَلَیْکُمُ الصِّیَامُ کَمَا کُتِبَ عَلَي الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِکُمْ لَعَلَّکُمْ تَتَّقُوْنَ.[البقرة: ۱۸۳]

ژباړه : اې مومنانو! پرتاسو روژه داسې فرض شوې ده، لکه چې له ستاسو نه پرمخکنيو فرض شوې وه، ددې له پاره چې ځان ساتنه وکړئ.

طلحة بن عبيد الله رضي الله عنه وايي: يوه ورځ يو ببر سرى اعرابي رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغى او عرض يې وکړ: "يارسول الله! ماته ووايه چې خداى پاک ثومره لمونځ راباندې فرض کړى دى؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: پنځه لمونځونه؛ خوکه نفل ورسره کوې (هغه مستحب دي)، هغه بيا وويل : ثومره روژې راباندې فرض دي؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: د رمضان مياشتې روژې خو که نفل ورسره نيسې (هغه مستحب دي)، هغه بيا پوښتنه وکړه: راته ووايه چې ثومره زکات راباندې فرض دى؟ نو رسول الله صلى الله عليه وسلم د زکات او د اسلام د نورو احکامو په اړه معلومات ورکړل نو اعرابي وويل: په هغه ذات قسم چې تاته يې عزت درکړى! زه به نه له دې ثخه ثه زيات کړم او نه به ثه کم کړم، د نوموړي په دې خبره رسول الله صلى الله وويل: که رښتيا يې ويلي وي؛ نو کامياب دى –اويا- که رښتيا يې ويلي وي، جنتي دى. "[1]

له حديث ثخه د استدلال توري: د اعرابي دا وينا چې: "ثومره روژې راباندې فرض دي؟ " .

([1]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب وجوب صوم رمضان، حديث رقم (1891).

د روژې حکمت او فلسفه

د رمضان روژې په فرضيت کې د الله پاک لوی حکمتونه، غوره مقاصد او ښې پايلې نغښتې دي چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

۱- په زړه کې اخلاص او تقوی رغېدل، ځکه چې له روژې څخه د روژه نيونکي يوازينۍ موخه د الله جل جلاله رضا او آخرت ته توښه برابرول او د الله وېره مقصد وي، له همدې امله د روژې د فرضيت آيت هم په دې ټکو پای ته رسېدلی چې: **لعلکم تتقون**. معنا دا چې ښايي تاسو د همدې فرضيت په ادا کولو د تقوی درجې ته ورسيږئ او ځانونه له هغه څه څخه وساتئ چې نه درسره ښايي.

۲- روژه روح ته غزا ورکوي، نفس ته د استقامت ځواک ورکوي او د زړه په پاکوالي کې مرسته کوي.

۳- روژه په انسان کې ارادي ځواک، د تکل رښتونوالی، او د نفس د ناوړه عادتونو له منځه وړلو ځواک پياوړی کوي او د صبر په مټ د تکليفونو ګاللو وړتيا وربخښي. دغه راز روژه د انسان عقل پر شهواتو غالبوي چې بيا د همدې په مټ د شر پر ځای د خير کارونو ته ډېر متوجه کيږي.

۴- روژه بشري نفس ته هم روزنه ده، د انسان عادت دادی چې د یو نعمت په ارزښت هله پوهیږي چې ورڅخه بې برخې شي او یا ورته اړ شي؛ نو روژه نیونکی چې کله د لوږې درد ووینې، د نېستمنو او بې وزله خلکو له حاله خبریږي او د هغوی مرستې او لاسنیوي ته یې پام را اوړي.

۵- په روژه نیولو کې له روحاني مخلوق او مقربو پرښتو سره مشابهت دی؛ نو مسلمان ته ښایي چې په روژه کې د پرښتو په شان یوازې د الله په ذکر، تسبیحاتو، تلاوت او دعاوو بوخت وي او یوازې د خیټې په غم کې نه وي ورک.[1]

د روژې ځیني روغتیايي ګټې

روژه نیول که له یوې خوا د الله پاک حکم ته لبیک ویل دي چې په بدل کې یې هغه ثوابونه ترلاسه کیږي چې د نورو ډېرو عبادتونو په پایله کې نه ترلاسه کیږي، له همدې امله الله پاک په یو قدسي حدیث کې فرمايي: د بني آدم ټول عملونه د هغه دي؛ خو روژه زما ده او زه به یې پخپله بدله ورکوم.

(1) حکمة التشريع وفلسفته: ۱۳۲-۱۳۷ط: المكتبة الحقانية

له بلې خوا د رمضان د میاشتې روژه د بې شمیره دیني، دنیوي، روحي او ټولنیزو ګټو سربېره یو لړ روغتیایي ګټې هم د انسان بدن ته له ځانه سره لري، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: (د روژې د نیولو په وسیله روغتیا موندلای شئ).

دلته د روژې ځینې روغتیایي ګټې په لنډ ډول را اخلو:

لومړی: روژه د چاغوالي مخنیوی کوي، روغتیاپالان په دې آند دي چې د رمضان د میاشتې د روژې په لړ کې د انسان د بدن د وازګو یا چربۍ زیاته برخه اوبېږي چې په دې وسیله د هغه انسانانو د بدن لپاره حیاتي موضوع ده چې د چاغوالي په ستونزه او ناروغۍ اخته وي، د داسې خلکو خېټه بیرته نورمال حالت ته راځي او له یوه غوره صحت څخه برخمن کېږي. د وازګو دغه راز اوبه کېدل د هغه کسانو لپاره هیڅ زیان نه رسوي چې بدنونه یې چست او چالاک دي بلکې د دې ډول روغو انسانانو په نشاط کې د پام وړ زیاتوالی منځته راوړي.

دویم: روژه معده تصفیه کوي، د انسان معده د کال په اوږدو کې د ډول ډول خوراکونو له کبله له یو شمیر ناروغیو، تکالیفو، ستونزو، سترېاوو او ناخوالو سره مخ کېږي چې د دغه ډول ناروغیو او احتمالي ستونزو مخنیوی او تر ټولو ښه درمل د رمضان د میاشتې روژه ده او معده په داسې ډول تصفیه کوي چې د خپلو راتلونکو فعالیتونو لپاره په ښه توګه تیاره شي. همدارنګه د دغه ډول تصفیې بهیر نه یوازې د

انسان پر معده باندې صورت مومي بلکې د روژې د حکمت، روغتیایي ګټو او برکت له کبله د انسان د بدن پر ټولو غړو او فعالیتونو باندې اجرا او د راتلونکو فعالیتونو لپاره په غوره توګه اماده کیږي.

دریم: روژه بدن ته هراړخیزه روزنه ورکوي، د انسان بدن هم له هراړخیز پلوه لازمي روزنې او ټریننګ ته اړتیا لري چې دغه ډول روزنه یوازې د رمضان د میاشتې په روژه کې د بدن لپاره مهیا کیږي چې ګټې روغتیایي ګټې لري. همدارنګه له روحي اړخه هم روژه د بدن لپاره د یوه داسې ټریننګ حیثیت لري چې د هر ډول ستونزې په مقابل کې ورسره د صبر او طاقت مرسته کوي.

څلورم: روژه بدن ته فسیالوجي استراحت په برخه کوي، د طبي ماهرانو په نظر د انسان بدن د کال په اوږدو کې له ډول ډول کړاونو او ستونزو سره مخ کیږي او د بدن ټول غړي یې د ډول ډول خوړو د خوراک له کبله د ستړیا احساس کوي چې روژه دغه ډول فسیولوجي ستړیا ته د استراحت او دمې تر ټولو غوره وسیله ده چې د یوه مناسب وخت لپاره دمه وکړي، لازمه انرژي حاصله کړي او د راتلونکو فعالیتونو لپاره ښه تیاري و نیسي.

پنځم: روژه انسان ته ذهني څواکمنتیا په برخه کوي، تجربو ښوولې ده چې خومره ذهني تمرکز چې یو انسان ته په روژه کې ترلاسه کیږي په بل وخت کې د داسې یوه تمرکز شونتیا ورته ممکنه نه ده.

همدارنګه د رمضان د مياشتې د روژې پر مهال د انسان معده او زړه د يوه بې مثاله صبر په درشل کې قرار لري او د زياتره هغو څيزونو سره يې فکر نه وي چې له روژې پرته يې په خيال کې را ګرځوي چې همدغه فرصت ذهن ته يو غوره تمرکز، ځواکمنتيا او وينبتابه په برخه کوي. البته دا ځواکمنتيا هغه چاته په برخه کيږي چې په رښتني معنا د دې مياشتې په اهميت و پوهيږي، له سستۍ او لټۍ څخه ځان و ژغوري.

شپږم: روژه د شکرې د ناروغتيا لپاره ګټوره ده
روژه د دې سبب کيږي چې انسان تر ډيره حده په دې مياشت کې د خوړو په خوړو کې کموالی راولي چې دغه راز کموالی د شکرې په ناروغتيا باندې د اخته کسانو لپاره ګټوره ده، وينې ته فرصت په لاس ورکوي چې کوليسترول کم کړي او حتی د وينې د فشار د کمېدو سبب هم کيږي. داسې هم کيدايشي چې يې ناروغي په لومړيو مرحلو کې وي نو د دې احتمال شته، چې د روژې د نيولو په وسيله له دې ناروغي څخه په بشپړه توګه روغ شي. له بلې خوا روژه د شکرې ناروغتيا ته اجازه نه ورکوي چې په زياته پيمانه د انسان پر جسم حمله وکړي.

اووم: روژه د بدني فعاليتونو د ګډوډيو مخه نيسي، کله کله د انسان بدن د ځينو عواملو له کبله د خپلو فعاليتونو د ګډوډيو له يوې مرحلې سره مخ کيږي چې نودا ګډوډۍ د راز راز روغتيايي تکليفونو باعث کيږي؛ خو روژه د دغه راز ګډوډيو او اختلالاتو مخنيوی کوي او

دانسان بدن داسې عیاروي چې خپلو فعالیتونو ته په یوه منظمه کړښه د خوځیدو فرصت په لاس ورکړي.

په همدې توګه د رمضان د میاشتې روژه زیاتې روغتیایي ګټې له ځان سره لري چې د ځینو محدودو ګټو یادونه یې دلته وشوه.[1]

د روژې فضائل

♣- الله پاک فرمایي: شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ فِيْهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَ بَيِّنٰتٍ مِّنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِ . [البقرة 185]

ژباړه : د رمضان میاشت خو هماغه ده چې قرآن پکې نازل شوی دخلکو لپاره لارښود، د هدایت ځرګندي نښې او د حق او باطل بېلونکی (کتاب) دی.

♣- رمضان د توبې، او مغفرتونو میاشت ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: پنځه لمونځونه، یوه جمعه تر بلې جمعې پورې او یو رمضان تر بل رمضان پورې د مسلمان ګناهونه له منځه وړي ترڅو یې چې لوی ګناهونه نه وي کړي.[2]

([1]) له ګل آغا احمدي څخه په مننه

([2]) صحيح مسلم، كتاب الطهارة، باب فضل الوضوء والصلاة عقبه، حديث رقم (552).

♣- څوک چې د رمضان روژې پر الله د ښه باور او ثواب په نيت ونيسي الله ورته پخواني ټول ګناهونه بخښي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: چا چې له ايمان سره او د ثواب په نيت د رمضان روژې ونيولې، الله يې پخواني (واړه) ګناهونه بخښي،[1] بل حديث کې فرمايي: چا چې له ايمان سره او ثواب په نيت د رمضان شپې الله ته په عبادت تېرې کړې، د هغه پخواني ټول (واړه) ګناهونه بخښل کيږي،[2] او په دريم حديث کې فرمايي: چاچې له ايمان سره او ثواب په هيله د قدر شپه الله ته په ولاړه تېره کړه، دهغه پخواني ټول (واړه) ګناهونه به وبخښل شي.[3]

♣- رمضان له اور څخه د خلاصون مياشت ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: په رمضان کې هره شپه يو آواز کوونکی ناري وهي چې: اې د خير غوښتونکيه وړاندې شه! او اې د شر غوښتونکيه تم شه! نن الله پاک ډېر خلک له اوره خلاصوي؛ نو ښايي ته هم د هغو په کتار کې راشې او دا (آواز او له اوره خلاصون د روژې) په هره شپه کې وي.[4]

سندي رحمه الله د دې حديث په شرحه کې ليکي: معنا دا چې اې د خير غوښتونکيه د خير کارونو ته وړاندې شه؛ ځکه چې همدا ستا سره

([1]) صحيح البخاري، كتاب الإيمان، باب: صوم رمضان احتسابا من الإيمان، حديث رقم (38).
([2]) صحيح البخاري، كتاب الإيمان، باب: تطوع قيام رمضان من الإيمان، حديث رقم (37).
([3]) صحيح البخاري، كتاب الإيمان، باب: قيام ليلة القدر من الإيمان، حديث رقم (35).
([4]) جامع الترمذي، أبواب الصوم، باب ما جاء في فضل شهر رمضان، حديث رقم (682).

وړ ده، تاته به د لږ عمل په بدل کې ډېر څه درکړل شي، او اې د شر غوښتونکیه له ګناهونو لاس واخله او توبه وباسه! ځکه چې همدا د توبې د قبلېدا وخت دی.

♣- په رمضان کې د جنت دروازې پرانیستي او د دوزخ دروازې بندي وي او شیطانان تړلي وي، په یو حدیث کې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: رمضان چې راشي د جنت دروازې پرانستل شي او د دوزخ دروازې بندي کړل شي او شیطانان په ځنځیرونو وتړل شي. [1]

♣- رمضان د صبر میاشت ده او صبر چې په روژه کې خومره ښکلا خپلوي په نورو عبادتونو کې یې نه خپلوي، په دې میاشت کې مسلمان خپل نفس له شهواتو او خوښو شیانو څخه بندوي، له همدې امله روژې ته نیم صبر ویل شوی او د صبر جزا جنت دی، الله پاک فرمایي: اِنَّمَا يُوَفَّى الصّٰبِرُوْنَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ. [الزمر 10]

ژباړه: او یقینا چې صبر کوونکو ته بې حسابه پوره پوره بدله ورکول کیږي.

♣- رمضان د دعاګانو د قبلېدو میاشت ده، الله پاک د روژې له یادوني سمدستي وروسته داسې فرمایي: وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِيْ عَنِّيْ فَاِنِّيْ قَرِيْبٌ ؕ اُجِيْبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ . [البقرة: 186]

([1]) صحيح مسلم، كتاب الصيام، باب فضل شهر رمضان، حديث رقم (2493).

ژباړه : او چې بندګان مې زما په اړه تا کله وپوښتي نو (ورته ووایه چې) زه بالکل نژدې یم، د غوښتونکو سوال قبلوم کله چې ما وربولي.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: (د درې کسانو دعا نه رد کیږي : روژه نیونکی چې ترڅو روژه ماتوي، د عادل امام دعا ، او د مظلوم ښیرا) [1]

♣- رمضان د سخاوتونو او ښېګڼو میاشت ده، له همدې امله په روایتونو کې راځي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به په رمضان کې ترهغه باد هم ډېر سخي و چې هر چاته ګټه رسوي. [2]

♣- رمضان د لیلة القدر میاشت ده، هغه چې د هغې یوې شپې عبادت الله پاک د زرو میاشتو له عبادت نه زیات ګڼلی، او څوک چې ددې شپې له خیر څخه بې برخې شي، هغه له ټولو خیرونو څخه بې برخې دی، په یو حدیث کې راځي چې یو ځل د رمضان له راتلو سره سم رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته وویل: د رمضان میاشت پر تاسو را ورسېدله، دا ډېره مبارکه میاشت ده، الله تعالی ددې میاشتې روژې پر تاسو فرض کړي دي، په دې میاشت کې د جنت دروازې

([1]) مسند أحمد، مسند المكثرين من الصحابة، مسند أبي هريرة، حديث رقم (8079).
([2]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: أجود ما كان النبي صلي الله عليه وسلم يكون في رمضان، حديث رقم (1902).
له دې تشبیه څخه د رسول الله صلی الله علیه وسلم ډېر زیات سخاوت مراد دی.

پرانستل کيږي او د دوزخ دروازې تړل کيږي، او شيطانان په ځنځيرونو تړل کيږي، او په دې کې يوه داسې شپه ده چې له زرو مياشتو نه غوره ده، څوک چې د هغې ورځې له خير څخه بې برخې شي، هغه له هر خير نه بې برخې شو.[1]

♣- حضرت ابوهريره رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل: روژه (د مسلمان له پاره له ګناهونو او دوزخ څخه) ډال دی، نو نه دې پکې ناوړه خبرې کوي او نه دې چاسره جنجال کوي او که څوک ورسره جنګ کوي او يا ورته سپکې سپورې وايي؛ نو دی دې ورته ووايي چې ما روژه نيولې ده، دا يې دوه ځله وويل او بيا يې وفرمايل: په هغه ذات مې دې قسم وي چې زما روح يې په ولکه کې دی! د روژه نيونکي د خولې بوی د الله په نيز له مشکو نه ډېر خوږ دی، بيا يې وفرمايل: الله تعالی فرمايي: زما بنده چې خوراک، څښاک او شهوت زما د امر له امله پرېږدي نو زه پخپله جزا ورکوم؛ ځکه چې روژه زما ده او زه به د هرې نېکۍ په بدل کې لس نېکۍ ورکوم "[2]

♣- حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: " د جنت يوه دروازه ده چې "ريان" ورته ويل کيږي، له هغې دروازې څخه به يوازې روژه نيونکي مسلمانان جنت ته

([1]) مسند أحمد، مسند المكثرين من الصحابة، مسند أبي هريرة، حديث رقم (7179).

([2]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب فضل الصوم، حديث رقم (1894).

داخليږي او اعلان به کيږي چې: روژه نيونکي چيرې دي!! نو هغوی به را ولاړ شي او چې ننوځي هغه دروازه به د نورو خلکو پر مخ وتړل شي" [1]

♣- رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: روژه او قرآن د الله په دربار کې بنده لپاره د بخښنې سپارښتنه کوي، روژه به وايي: اې ربه! داسړی ما د ورځې له خوا له خوراک، څښاک او جماع څخه منع کړی و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، او قرآن به وايي: اې ربه! دا بنده ما د شپې له خوب څخه منع کړی و؛ نو دده په حق کې زما شفاعت قبول کړه، الله پاک به د دواړو شفاعت قبول کړي. [2]

♣- دروژې لومړنۍ لس ورځې د رحمت، منځنۍ لس يې د بخښنې او وروستۍ لس يې له اور څخه د خلاصون ورځې دي. [3]

♣- روژه د الله تعالى او بنده تر منځ يو راز دی، هغه چې بل چاته نه ښکاري، معنا دا چې په روژه کې که څوک وغواړي کولای شي له خلکو پټ روژه وخوري؛ خو د الله پاک له وېرې يې نه خوري؛ ځکه مومن باور لري چې الله مې په هر ځای کې ويني، له همدې امله دا عبادت د الله او بنده ترمنځ راز دی او نور عبادتونه داسې نه دي. [4]

---

(1) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: الريان للصائمين، حديث رقم (1896).

(2) (رواه البيهقي في شعب الايمان، كذا في مشكوة المصابيح٢/ ٣٤٠ ط: مكتبة البشرى

(3) (مشكوة ١٧٤)

(4) تفسير القرطبي 2/ 183-184، طبعة دار الكتب العلمية (1426هـ - 2005م).

♣- ابوهريره رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: مسلمان ته د هر نېک عمل په بدل کې له لسو څخه تر اووه سوه پورې نېکۍ ورکول کيږي؛ خو الله پاک وايي چې روژه زما ده او زه به پخپله د دې بدله ورکوم؛ ځکه چې بنده زما د امر له امله خپل شهوات تر پښو لاندې کوي او خوراک او څښاک نه کوي، روژه نيونکي ته دوه خوشحالۍ دي: يوه د روژه ماتي پر وخت او بله هغه وخت چې له خپل رب سره مخامخ شي، او د روژه نيونکي د خولې بوی د الله په نېز له مشکو هم خوږ دی...[1]

په ښکاره روژه خوړل

په دې خبره د ټولو علماوو اتفاق دی چې که څوک روژه نه نيسي او له فرضيت څخه يې هم انکار کوي، هغه له اسلامه وتلی دی، او که څوک له کوم عذر پرته د رمضان روژه وخوري خو له فرضيت څخه يې انکار نه کوي، هغه مسلمان دی؛ خو سخت ګناهګار دی

او که څوک له کوم عذر پرته په ښکاره روژه خوري او د ديني شعائرو سپکاوی کوي، هغه فاسق دی، مسلمان خليفه بايد داسې سرې ووژني ترڅو نور خلک په ښکاره روژو خوړلو جرئت ونه کړي.[2]

([1]) صحيح مسلم، کتاب الصيام، باب فضل الصيام، حديث رقم (2705).
([2]) الفتاوی الشامي ۲/ ۱۵۱

د رمضان روژه پرچا فرض ده؟

د رمضان روژه په لاندي ياد و خلکو باندي فرض ده:

١-مسلمان.

٢- عاقل.

٣- بالغ.

۴- مقيم.

۴- چي د روژي نيولو ځواک ولري.

۵- چي له موانعو څخه خالي وي (لکه حيض او نفاس).

د مياشتې په ليدلو سره روژه نيول

د شعبان په نهه وېشتمه ورځ بايد خلک د رمضان د مياشتې لټه وکړي؛ نو که وليدل شوه سبا دې روژه ونيسي او که ونه ليدل شوه بيا دې د شعبان دېرش ورځې پوره کړي (1)

حضرت ابوهريره رضي الله عنه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: د مياشتې په ليدلو سره روژه پيل کوئ او په ليدلو سره يې پای ته رسوئ او که د رمضان مياشت پټه شي، بيا د شعبان (برات) مياشتې دېرش ورځې پوره کوئ. (2)

د شک د ورځې روژه

د شعبان په دېرشمه که چا په دې نيت روژه ونيوله چې که سبا رمضان و، د رمضان به يې شمار کړي او که رمضان نه و، نفلي به شي، دا روژه مکروه ده. (3)

([1]) تبيين الحقائق ۲/ ۱۵۵-۱۵۶، کتاب الصوم.
([2]) صحيح البخاري ۱/۲۵۶
([3]) مراقي الفلاح، ص: ۳۷۷

د روژې شرطونه او ارکان

۱- نيت کول

د هر نېک کار د قبلېدو له پاره نيت کول اړين دی، له همدې امله د احاديثو ډېرى کتابونه د نيت په حديث پيل شوي دي، او داچې روژه هم يو عبادت دی؛ نو دې ته هم نيت ضرور دی، که يو څوک ټوله ورځ خوراک او څښاک ونه کړي خوچې نيت يې نه وي کړی روژه يې نه سهي کيږي، البته نيت په دوه ډوله دی: يو دا چې په خوله ووايي او بل دا چې په زړه کې نيت وکړي؛ نو په خوله نيت کول اړين نه دی بلکې که څوک له شپې څخه په زړه کې نيت وکړي چې سبا به روژه نيسم، يا پېشمني ته را ولاړ شي، دا هم نيت دی؛ خو که په ژبه نيت وکړي ډېره غوره ده.

بله دا چې که په رمضان کې څوک د قضايي روژې نيت وکړي او ووايي چې سبا به قضايي يا نفلي روژه نيسم او بيا به د همدې ورځې قضايي بل وخت را وګرځوم، نو سره له دې نيت يې دا ورځ قضايي نه؛ بلکې فرضي روژه ګرځي ځکه چې دا مياشت خدای پاک يوازې د فرضي روژو لپاره ټاکلې ده.

او که چا د شپې له خوا د روژې نيت نه و کړی، نه پېشلمي ته را ولاړ شوی و، او سهار فکر ورغی چې دا خو نا روا کار دی چې روژه خورم؛

نو کولای شي چې له غرمې نه تر یو ساعت وړاندې پورې نیت وکړي؛ خو په دې شرط چې تر دې وخته پورې به یې داسې کار نه وي کړی چې روژه پرې ماتیږي.[1]

دغه راز د روژې هرې ورځې ته باید جلا نیت وشي.[2]

۲- له خوراک، څښاک او جماع څخه ځان ژغورل

الله پاک فرمایي: ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيلِ. [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: بیا مو ان تر شپې (ماښام) پورې روژه پوره کړئ.

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا وینا چې له خپل رب جل جلاله څخه یې روایت کوي: "......زما بنده زما (د امر) له امله خوراک، څښاک او شهوت پرېږدي".[3]

---

[1] البحرالرائق ۲/ ۴۵۲، کتاب الصوم، ط: رشیدیه
[2] تبیین الحقائق ۲/ ۱۴۸
[3] صحیح البخاري، کتاب الصوم، باب فضل الصوم، حدیث رقم (1894).

هغه کارونه چې روژه نیونکي ته روا دي

۱ - د شپې له خوا خوراک، څښاک او جماع

د الله پاک ددې فرمان له امله: أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَآئِكُمْ...... وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ. [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: د روژې په شپه له خپلو ښځو سره نژدېوالی (کوروالی) درته حلال شوی.....او خورئ څښئ ترهغو چې د سبا سپينه کرښه له تورې کرښې درته راڅرګنده شي.

۲ - د سهار تر اول وخته د پېشمني وروسته کول

تېر ايت ، او د سهل بن سعد رضي الله عنه دا وينا چې وايي: ما به په کور کې پېشلمی کاوه او بيا به په تلوار نبوي جوماتته تللم چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره لمونځ وکړم.[1]

له دې حديث څخه دا هم معلومه شوه چې صحابه کرامو به په پېشنمي کې تاخير کاوه او په روژه کې به يې د سهار لمونځ وختي کاوه.

---

(1) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب تأخير السحور، حديث رقم (1920).

۳- که د ورځې معلومه شي چې رمضان دی، د ورځې نيت کولای شي

حضرت سلمه بن الاکوع رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د عاشورا په ورځ يو سړی ولېږه چې په خلکو کې اعلان وکړي چې که چا خوراک کړی وي هغه دې روژه پوره کړي او که چا خوراک نه وي کړی هغه دې په خپل حال پاتې شي او خوراک دې نه کوي" [1]

په ابتدا کې پر مسلمانانو د عاشورا د ورځې روژه فرض وه؛ له دې حديث څخه دا معلومه شوه چې که چا د شپې له خوا د روژې نيت نه وي کړی او د ورځې ښکاره شي چې دا ورځ د رمضان لومړۍ ده؛ نو له ورځې څخه يې نيت کولای شي.

خو دا په دې صورت کې چې تر هغه وخته يې خوراک، ياڅښاک، يا جماع نه وي کړي او که يې کړي و، بيا هم پرې لازمه ده چې په همدې ورځ تر ماښامه داسې کار ونه کړي چې روژه پرې ماتيږي او بيا به له رمضان وروسته د همدې ورځې قضايي راګرځوي. [2]

([1]) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب: إذا نوى بالنهار صوما، حديث رقم (1924).
([2]) مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

۴- هغه چې پر ځان کابو لري، له مېرمنې سره لوبې کولای شي

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي: "رسول الله صلى الله عليه وسلم به په روژه کې له خپلو مېرمنو سره مباشرت (له جماع پرته ساتيرى) کاوه او هغه تر هر چا په خپل شهوت کابو درلودى". [1]

۵- په سفر کې د روژې خوړل

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي: حضرت حمزه بن عمرو اسلمي رضي الله عنه به ډېرې روژې نيولې، يوه ورځ يې پيغمبرصلى الله عليه وسلم نه پوښتنه وکړه ويل يارسول الله! په سفر کې روژه ونيسم که نه؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل: "که خوښه دې وي ويې نيسه او که نه، ويې خوره". [2]

۶- پوره اودس کول خو په مضمضه او استنشاق کې احتياط کول

عاصم بن لقيط بن صبره رحمه الله د خپل پلار له خولې په يو حديث کې وايي چې ما يوه ورځ له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه: يارسول الله! د اودسه په اړه که معلومات راکړې!! راته يې

(1) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب المباشرة للصائم، حديث رقم (1927).
(2) صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب الصوم في السفر، حديث رقم (1943).

وفرمايل: پوره اودس کوه، ګوتې خلال کوه او له روژې پرته په نورو وختونو کې په مضمضه او استنشاق (خولې او پوزې مينځلو) کې ښه کوښش کوه" [1]

د روژې ماتوونکي

هغه شيان چې کفاره او قضا دواړه لازموي

١- خوراک او څښاک

د قرآنکريم دا ايت چې وړاندې هم تېرشو: ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيلِ.

او هغه حديث چې يوازې له هېرونکي څخه د خوراک او څښاک وبال پورته شوی و.

(1) سنن أبي داود، كتاب الطهارة، باب: في الاستنثار، حديث رقم (142).

۲ - جماع

که چا له سپېدو وروسته له مېرمنې سره د روژې په حال کې کوروالی وکړ، نو که انزال یې شوی وي او که نه وي شوی، روژه یې ماته شوه، قضا به هم راګرځوي او کفاره به هم ورکوي.[1]

هغه شیان چې روژه پرې ماتېږي او یوازې قضا یې لازمېږي

۱ - قصدا په ډکه خوله قی کول :

ابوهریره رضي الله عنه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل : " چاته چې قی ورپېښ شي او کابو پرې را نه ولي پر هغه قضا نشته او که څوک قصدا او په لوی لاس قی وکړي هغه دې قضا راوړي" [2]

او که چاته په ډکه خوله قی پېښ شو او د یوه نخود د دانې په اندازه قی یې بېرته تېر کړ، روژه یې ماتیږي.[3]

([1]) الفتاوي الهنديه ۲۰۵/۱

([2]) جامع الترمذي، أبواب الصوم، باب: في من استقاء عمدا، حديث رقم (720).

([3]) ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/ ۴۵۰ كتاب الصوم، مطلب في الكفارة.

۲- حیض او نفاس :

په دې کې فرق نشته چې که د حیض یا نفاس وینه د ورځې په سر کې راشي او که په پای کې، اګر که له ماښام نه یو څو شیبې وړاندې هم راشي روژه یې ماتیږي.

حضرت ابو سعید خدري رضي الله عنه وایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم د لوی اختر یا کوچني اختر په ورځ عیدګاه ته روان و پر لاره یې څو مېرمني ولیدلې نو ورته ویې ویل: ایا داسې نه ده چې مېرمن کله حایضه شي؛ نه لمونځ کوي او نه روژه نیسي؟ هغوی وویل: هو همداسې ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل: همدا یې د دین نقصان دی.[1]

۳- په زوره پر چا روژه ماتول

که څوک په زور روژې ماتولو ته اړیستل شو، روژه یې ماتیږي خو کفاره پرې نشته یوازې قضا به یې راګرځوي، دغه راز په ډنډ کې د

(1) صحیح البخاري، کتاب الحیض، باب ترك الحائض الصوم، حدیث رقم (304).

لمبېدو پر مهال که د چا ستوني ته اوبه تیري شي روژه یـې ماتیږي اګر که بل څوک یې په زوره غوپه کړي.[1]

۴- په لوی لاس (په قصد سره) دود تېرول

که څوک په قصد سره حلق ته دود ننباسي، روژه یې ماتیږي.[2]

۵- سګریټ یا چلم څکول

په سګریټ یا چلم څکولو سره هم روژه ماتیږي.[3]

۶- د پیشمني په وخت کې تېروتل

که چا په دې شک پیشمنی یوه یا دوه دقیقې وروسته کړ چې ښایي لا به سهار شوی نه وي او وروسته څرګنده شوه چې سهار را ختلی و، هغه دې دا روژه پوره کړي او په بدل کې دې له رمضان وروسته یوه بله روژه ونیسي او کفاره پرې نشته.[4]

---

(1) الفتاوی العالمکیریة ۱/ ۲۲۲، کتاب الصوم، الباب الرابع فیما یفسد و ما لایفسد، ط: دارالکتب العلمیة، بیروت.

(2) ردالمحتار علي الدرالمختار، ۳/۴۲۱، وایضا في جواهر الفقه لمحمدشفیع رحمه الله۳/۵۱۸.

(3) الفتاوی العالمکیریة ۱/ ۲۰۲ ماخذه: فتاوی محمودیه ۱۰/ ۱۳۸

4: مراقي الفلاح، ص: ۳۶۹ ط: قدیمي کتب خانه

۷- د روژه ماتي په وخت کې تېروتل

که يو چا په دې فکر روژه ماته کړه چې ښايي لمر لوېدلی وي؛ خو وروسته ښکاره شوه چې لمر نه دی لوېدلی، روژه يې ماته شوه، قضا به يې راګرځوي، کفاره پرې نشته.[1]

دغه راز په لاندې يادو کارونو سره هم روژه ماتيږي:

۸- د غړغړې پر وخت حلق ته اوبه تېرېدل.

۹- مېرمنې سره د لوبو يا ښکولولو پر وخت انزال کېدل.

۱۰- يو داسې شی ستوني ته تېرېدل چې په عادتي ډول نه خوړل کيږي، لکه د لرګي ډکی، د وسپنې ټوټه او داسې نور.

۱۱- په هېره يو شی خوړل او بيا په دې فکر قصدا خوراک کول چې کيدای شي روژه يې ماته شوې وي، په دې سره هم روژه ماتيږي او قضا به يې راګرځوي.[2]

۱۲- په وينټولين يا د سالنډۍ سپرې کارولو سره هم روژه ماتيږي، (وينټولين يو ډول درمل دي چې د سابنډۍ ناروغان يې د خولې له لارې د يو ډول فشاري سپرې په مټ کاروي) نو که کوم ناروغ له دې درملو

[1]: جواهرالفقه للشيخ محمدشفيع رحمه الله ۳/ ۵۱۸
[2]: جواهرالفقه للشيخ محمدشفيع رحمه الله ۳/ ۵۱۸

پرتـه روژه نـه شـوه نېـولای هغـه دې روژه وخـوري او بيـا دې قضـا را وګرځوي. ([1])

هغه شيان چې روژه پرې نه ماتيږي او نه هم مکروه کيږي

۱- غسل کول

د ګرمۍ له امله روژه کې په خوله يا پوزه يخې اوبه ګرځول، لمبېدل او يا پر سر يا بدن لوند ټوکر اچولو سره روژه نه ماتيږي او نه هم مکروه کيږي. ([2])

۲- مسواک کارول

د مسواک په کارولو روژه نه ماتيږي.

۳- سرغوړول

که په روژه کې څوک سر غوړ کړي روژه يې نه ماتيږي. ([3])

---

[1]: الدرالمختار ۲/ ۳۹۵ ط: سعيد

[2]: الفتاوی العالمکيرية ۱/ ۲۲۰

[3]: الدرالمختار: ۳/ ۴۲۱ کتاب الصوم، مطلب يکره السهر اذا خاف فوت الصبح، ط: دارالمعرفة، بيروت.

۴- احتلام

که څوک په خوب کې احتلام شي روژه يې نه ماتيږي. ([1])

۵- خوشبويي کارول

د عطرو په کارولو سره روژه نه ماتيږي. ([2])

۶- د اړتيا پر وخت د خوړو خوند کتل

ابن عباس رضي الله عنهما وايي: که څوک سرکه يا بـل کتـغ وڅکي؛ نو که ستوني ته يې رسېدلی نه وي، پروا نه کوي.([3])

خو دا پـه هغـه صورت کې چې ډېره اړتيـا وي، لکـه د يـوې مېرمنې خاوند په طبعيت کې تريخ دی، هغـې تـه روا دي چې دکتـغ خونـد يـوازې په ژبه وګوري. او همدا حکم نانبای (ډوډی پخوونکی) ته هم دی.

---

[1]: ايضا.

[2]: الفتاوى القاضيخان ۱/ ۲۰۸

[3]: مصنف ابن أبي شيبة، كتاب الصيام، في الصائم يتطعم بالشيء، حديث رقم (9369).

دغه راز مېرمن کولای شي خپل بچي ته په خپله خوله کې خواړه وژويي داسې چې ستوني ته يې خوند تېر نه شي؛ خو دا په داسې وخت کې چې هلته بل داسې څوک نه وي چې روژه يې نه وي نيولې. ([1])

۷- د سترګو درمل کارول

په سترګو کې درمل اچولو سره روژه نه ماتيږي اګر که په حلق کې يې خوند محسوس شي. دغه راز په سترګو تورولو هم روژه نه ماتيږي. ([2])

۸- د مار يا لړم چيچل

د مار يا لړم په چيچلو روژه نه ماتيږي. ([3])

۹- په هېره سره خوراک يا څښاک کول

حضرت ابوهريره رضي الله عنه د رسول الله صلی الله عليه له مبارکې خولې په يوه وينا کې وايي: که څوک په هېره سره خوراک يا څښاک

---

[1]: البحرالرائق۲/ ۴۸۹، کتاب الصوم، باب ما يفسد و مالا يفسد، ط: رشيديه
[2]: الفتاوی العالمکيريه ۱/ ۲۲۴، کتاب الصوم ، باب ما يفسد و ما لايفسد.
[3]: ردالمحتار علي الدرالمختار ۳/ ۴۲۱،کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بيروت

وکړي؛ نو روژه دې پوره کړي؛ ځکه چې په هېره خوراک يا څښاک د الله پاک له لوري (مېلمستيا) وي" ([1])

دا حکم فرضي او نفلي دواړو روژو ته شامل دی.

دغه راز په څو نورو شيانو هم روژه نه ماتيږي:

۱۰- بې اختياره ستوني ته دود، ګرد يا چينجی ننوتل.

۱۱- بې اختياره قی کول.

۱۲- پېچکاري لګول.([2])

۱۳- غاښونه وينې کېدل خو په دې شرط چې وينه ستوني ته ولاړه نه شي.([3])

---

[1]: صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب الصائم إذا أكل أو شرب ناسيا، حديث رقم (1933).

[2]: رد المحتار۲/۳۹۵-۳۹۶، باب ما يفسد الصوم و مالايفسد، ط: سعيد، وكذافي فتاوى العالمكيريه: ۱/۲۰۳، الباب الرابع فيما يفسد و فيما لايفسد، ط: رشيديه.

[3]: جواهرالفقه ۳/ ۵۱۹

هغه شيان چې روژه پرې مکروه کيږي

۱- په روژه کې له مېرمنې سره لوبې کول، او مچو کول سره روژه نه ماتيږي؛ خو په روژه کې داسې کول مکروه دي، او که په دغه وخت کې انزال شي، روژه يې ماتيږي.[1]

۲- له عذر پرته د خوړو خوند څکل.

۳- په خوله کې نارې راټولول او بيا يې تېرول.

۴- له ډېرې اړتيا پرته په غاښ کې دوا کېښودل.

۵- د روژې په شپه تر سهاره په جنابت کې پاتې کېدل خلاف اولى دي، ښه دا ده چې په شپه کې غسل وکړل شي.

۶- رګ وهل (حجامت) په رګ وهلو سره د رګ وهونکي روژه مکروه کيږي.

۷- د غاښونو دوا کارول؛ خو که دوا حلق ته تېره شي بيا روژه فاسديږي.

۸- په غاښونو کې د خوراک ذرې (ميده برخې) پرېښودل.[2]

---

[1]: البحرالرائق ۲/ ۴۷۶، کتاب الصوم، باب ما يفسد الصوم و ما لا يفسد، ط: رشيديه

[2]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

۹- دغه راز په روژه کې دروا غ ويل، په درواغو شاهدي ويـل، غيبت کـول، چغلخوري، ټګي کـول، جګړې کـول، پـه دراغـو قسـمونه خـوړل، فاحش حرکات کول، سپکې خبرې کول، ظلم کول، نامحرمه مېرمنو سره خبرې کول او ورته کتل، سينما تـه تلـل، دا هغـه څه دي چې روژه ورسره مکروه کيـږي، ښـايي روژه نيـونکي پـه روژه کـې پـه ځانګړي ډول لـه دې کارونو څخه هم ځانونه وساتي.

هغه عذرونه چې له امله يې روژه ماتول روا دي

۱- د ناروغۍ د زياتېدا وېره

که يو څوک له روژې نيولو وروسته د ورځې په لړ کې نـاروغ شـو؛ نو کـه د روژې لـه املـه يـې نـاروغي زياتېـده يـا اوږدېدلـه، کـولای شـي روژه ماتـه کـړي او بيـا بـه يـې قضـا را ګرځـوي کفـاره پـرې نشـته، او کـه پـه پېچکاري يې درملنه کېدله، بيا دې روژه نه ماتوي.[1]

[1]: احسن الفتاوی ۴/ ۴۳۲ د فتاوی عالمګيري په حواله.

۲- د مور یا ماشوم ژوند ته ګواښ

حاملې مېرمنې ته که داسې څه ورپېښ شول چې د هغې یا یې د ماشوم ژوند ته ګواښ و، هغې ته روژه ماتول غوره دي.[1]

۳- مرګوني تنده رامنځته کېدل

د خوړو پخولو یا بل کوم اړین کار کولو له امله څوک دومره تږی شو چې مرګ ته نږدې شو، هغه دې روژه ماته کړي.[2]

د رمضان اړوند بېلابېلې مسئلې

۱- د روژې کفاره

که څوک په لوی لاس، له کوم عذر، سفر، اویا ناروغۍ پرته روژه ماته کړي هغه به کفاره ورکوي او هم به د همدې ورځې قضایي راګرځوي، کفاره دا ده چې یا به دوه میاشتې پرلپسې روژې نیسي، که د کمزورتیا یا ناروغۍ له امله روژې نشي نیولای بیا دې شپېتو غریبانو ته دوه وخته په مړه خېټه خواړه ورکړي - کولای شي په دوه ورځو کې یې دوه ځله ورکړي او یا یوه غریب ته شپېته ورځې هره ورځ دوه وخته

---

[1]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه
[2]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه

خواړه ورکړي، يا دا چې شپېتو مسکينانو ته يو وخت ډوډۍ او د دوهم وخت په بدل کې هر يوه ته د سرسايې په ارزښت نغدې روپۍ ورکړي- په دې ټولو صورتونو کې کفاره ادا کيږي. [1]

شپېتو مسکينانو ته خواړه ورکول د هغه چا لپاره دي چې دوه مياشتې مسلسل روژې نشي نيولای او که څوک وس لري چې دوه مياشتې پرلپسې روژې ونيسي، هغه ته روا نه دي چې مسکينانو ته خواړه ورکړي.

او که څوک د شپېتو مسکينانو خواړه يا يې (د سرسايې برابر) قيمت په يوځای دوو مسکينانو ته ورکړي، کفاره يې نه سهي کيږي؛ بلکې اته پنځوس نورو ته به يې هم ورکوي؛ البته هر يوه ته د يوې سرسايې برابر. [2]

د کفارې په روژو کې شپېته ورځې پوره کول ضرور نه دي؛ بلکې د سپوږميزو مياشتو دوه مياشتې روژې به نيسي هغه که هره مياشت هر څو ورځې راغله؛ خو دا په هغه صورت کې چې که څوک د سپوږميزې مياشتې له لومړۍ نېټې څخه روژې پيل کړي، او که څوک د سپوږميزو

[1]: حديث ابي هريرة في صحيح البخاري ١/ ٢٥٩، ٢٦٠، كتاب الصوم،ط: قديمي. ردالمحتار على الدرالمختار: ٢/ ٤١١، ٤١٢

[2]: الفتاوى العالمكيرية، كتاب الطلاق، الباب العاشرفي الكفارة: ١/ ٥١٣، ط: رشيدية

میاشتو له منځ څخه د کفارې روژې پیل کړي هغه بـه شـپېته ورځـې پـوره کوي. ([1])

۲- د روژې قضاء

که د يو عذر له امله روژه قضاشي؛ نو د عذر له منځه تللو سمدستي وروسته يې قضا راوړل غـوره دي البتـه لـه رمضـان وروسـته، پـه قضـايي روژو کې اختيار دی، که ټولي يوځای نيسي او کـه پـه جلاجلاورځـو کـې يې نيسي.

۳- پېشمنی

له نیمي شپې وروسته د صبح صـادق لـه را ختلـو تـر وړانـدې پـورې د پېشمني وخت دی، په دغه وخت کې څه ناڅه خـوراک کـول سنت دی او غوره دا ده چې پېشمنی د شپې پـه ترټولـو وروسـتۍ برخه کې وشي خو دومره ناوخته نه، چې پېشمنی په شک کې شي.

کـه مـؤذن لـه صـبح صـادق راختلـو وړانـدې اذان وکـړ، پېشـمنی نـه بندیږي ترڅو چې صبح صادق نه وي راختلی.

---

[1]: مسائل رفعت قاسمي، دوهم ټوک، مسائل روزه.

اذان باید لـه صبح صادق را ختلو وروسـته وشـي، او خلـک بایـد پـه دې پوه شي چې د اذان په وخت کې هم خوراک کول ممنوع دی.

د پېشمني له پای ته رسولو وروسته په زړه کې نیت کول بسـنه کوي او که په ژبه دا توري ووایي، غوره ده: بِصَوْمِ غَدٍ نَوَيْتُ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

ژباړه: د رمضان سبانۍ ورځې روژې نیت کوم.

۴- روژه ماتی

کله چې د لمر په پرېوتو باور راشي، بیا روژه ماتی وروسته کول مکروه دی؛ خو که کله هوا ګردجنه وه او د لمر پـه پرېوتـو کې شک و، بیا روژه ماتی دوه-څلور دقیقې وروسـته کول غـوره دی، او عموما پـه روژه ماتي کې درې دقیقې احتیاط غوره دی. ([1])

۵- تراویح

پـه رمضـان کـې د ماخوسـتن لـه فـرض او سـنتو وروسـته شـل رکعتـه لمونځ سنت مؤکد دی.

په تراوو کې د ټول قرآنکریم ختم کول سنت دی.

[1]: جواهرالفقه، للشیخ المفتي محمدشفیع رحمه الله۳/۵۲۲

د روژې اړوند بېلابېلې مسئلې

په هغه سيمو کې د روژې حکم چې شپه يا ورځ يې ډېره اوږده وي

په کومو سيمو کې چې ورځ دومره اوږده وي چې روژه نيول پکې د انسان له وس څخه بهر وي، (لکه په ناروې هېواد کې کله تر دوه وېشت ساعته هم اوږده ورځ وي) د داسې سيمو د روژې حکم دا دی چې څنګه د لمانځه وختونه له نږدې هغو سيمو سره برابروي چې شپه او ورځ پکې د معمول مطابق وي، همدغه راز دې روژه هم د هغوی له مهالوېش سره سم نيسي او ماتوي دې.[1]

او که ورځ اتلس ساعته وه، بيا دې پوره ورځ روژه نيسي.[2]

يو ديرشمه روژه

د يو شمېر هېوادونو تر منځ د وختونو او مطالعو توپير وي؛ نو ځينې وخت يو سړی په يوه هېواد کې دېرش روژې پوره کړې وي خو چې بل هېواد ته ورشي هلته هغه ورځ دېرشمه وي؛ نو داچې رمضان تر دېرشو

([1]) فتاوى شامي: ١/ ٣٣ ، كتاب الصلوة مطلب في طلوع الشمس من مغربها، وايضا ١/ ٣٦٥، مطلب في فاقد وقت العشاء كاهل بلغار، كتاب الصلوة.
([2]) مجموعة الفتاوى ١/ ٦٩٦، ط: سعيد

ورځو نه زياتيږي، ښايي دا سړی د نورو خلکو د روژو د احترام له امله په هغه ورځ د روژې عادت وکړي.[1]

جراحي عمليات

له دماغ يا خيټې پرته د انسان د بدن د نورو غړو په عمليات کولو سره روژه نه ماتيږي. (2)

دغه راز د هغه اندامونو په اپرېشن سره هم روژه نه ماتيږي چې معدې يا دماغ ته قدرتي سوري (منفذونه) ونه لري. (3)

او که د دماغ يا معدې عمليات يې په داسې ډول وکړل چې يوائې څه يې ورڅخه ووېستل او څه يې ور داخل نه کړل، بيا هم روژه نه ماتيږي. (4)

او که د عمليات په وخت کې په دماغو يا معده کې دننه درمل وکاروي او يا مصنوعي غړي ولګوي، روژه پرې ماتيږي. (5)

([1]) جديد فقهي مسائل: ۱۰۰
[2]: رد المحتار/۲/ ۳۹۵، ط: سعيد
[3]: شامي ۲/ ۴۰۲، ط: سعيد
[4]: ردالمحتار ۲/ ۴۱۴، ط: سعيد
[5]: شامي، ۲/ ۴۰۲ ط: سعيد

دغه راز که د معدې د عمليات پر وخت د معدې کومه برخه بهر را ووېستل شي او بېرته په خپل ځای ولګول شي، روژه پرې فاسدېږي. ([1])

که څوک په نس کې په مرمۍ ولګېږي او مرمۍ هلته پاتې شي، روژه يې ماتېږي او يوازې قضا به يې راګرځوي. ([2])

له بدن څخه وينه وېستل

په روژه کې د پېچکارۍ له لارې له بدن نه په وينه وېستلو روژه نه ماتېږي، البته دومره وينه وېستل مکروه دي چې د روژه نيونکي بدن ورسره کمزورى شي چې بيا د روژې پوره کولو وس نه لري. ([3])

دغه راز که په روژه کې څوک ناروغ شو او وينې ته يې اړتيا شوه، هغه کولای شي خپل بدن ته د چا وينه تېره کړي، روژه يې نه فاسدېږي. ([4])

---

[1]: الفتاوى العالمكيرية ١/ ٢٠٤، ط: رشيدية
([2]) الدرالمختار ٣/ ٤٢٣ ط: دارالمعرفة
[3]: احسن الفتاوى ٤/ ٤٣٥
[4]: البحرالرائق ٢/ ٤٧٦، ط: سعيد

په روژه کې غاښ وېستل

د ډېرې اړتيا له امله په روژه کې غاښ ويستل روا دی او که ډېره اړتيا نه وي بيا مکروه دی، او که د غاښ وېستلو پر وخت دوا يا وينه خيټې ته ولاړه شي؛ نو که وينه تر ناړو زياته يا برابره وه او يا يې خوند ښکاره و، روژه ورسره ماتېږي. ([1])

په پوزه کې دوا کارول

که په پوزه کې دوا کاروي؛ نو که دوا حلق ته ورسيږي روژه يې ماتيږي او که ونه رسيږي، نه ماتيږي. ([2])

په روژه کې شونډې سرې کول

مېرمنې کولای شي په روژه کې شونډې سرې کړي او که دا وېره وه چې سرخي به يې خولې ته لاړه شي، بيا مکروه دي.([3])

---

[1]: احسن الفتاوی ۴/ ۴۳۶، د ردالمحتار په حواله.

[2]: الفتاوی الشامي. ماخذه: فتاوی محموديه ۱۰/ ۱۳۸

[3]: احسن الفتاوی ۴/ ۴۳۴

مېرمن د ورځې په منځ کې له حيض څخه پاکېدل

که يوه مېرمن د ورځې په منځ کې له حيض څخه پاکه شي، هغه دې په همدې ورځ د نورو روژه نيونکو په شان خوراک او څښاک نه کوي، او د همدې ورځې قضا به هم را ګرځوي.[1]

په غوږ کې اوبه يا تېل نىوتل

که په خطاسره په غوږ کې اوبه لاړې شي، روژه نه ماتوي، او که دوا يا تېل په غوږ کې واچوي روژه ماتيږي.[2]

نابالغ چې روژه ماته کړي قضا پرې نشته

نابالغ هلک يا نجلۍ که پخپله روژه ماته کړي يا يې پلار د رحم له امله پرې ماته کړي، قضا يې نشته.[3]

---

[1]: حاشية الطحطاوي على مراقي الفلاح، ص: ۶۷۸
[2]: احسن الفتاوى،۴/ ۴۳۱ د ردالمحتار په حواله .
[3]: احسن الفتاوى ۴/ ۴۴۰ د ردالمحتار په حواله.

د روژې مستحبات

١ - په روژه ماتي کې تلوار کول

حضرت سهل بن سعد رضي الله عنه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل: "خلک (مسلمانان) به تر هغو په خير کې وي چې په روژه ماتي کې تلوار کوي" ([1])

ابوعطيه رحمه الله وايي: يوه ورځ زه او مسروق رحمه الله حضرت عائشې رضي الله عنها ته ورغلو ورته ومو ويل: اې د مسلمانانو مورې! د رسول الله صلى الله عليه وسلم دوه صحابه دي، يو يې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي او بل په روژه ماتي او لمانځه کې وروسته والی کوي؛ نو موږ څنګه وکړو؟ راته يې وويل: هغه کوم يو دی چې په روژه ماتي او لمانځه کې تلوار کوي؟ موږ ورته وويل: عبدالله - يعني: ابن مسعود رضي الله عنه- راته يې وويل: رسول الله صلى عليه به همداسې کول.([2])

---

[1]: صحيح البخاري، كتاب الصوم، باب تعجيل الإفطار، حديث رقم (1957).

[2]: صحيح مسلم، كتاب الصوم، باب فضل السحور وتأكيد استحبابه..، حديث رقم (2554).

خو دا په دې معنا نه چې دومره تلوار وشي چې د لمر په لوېدو کې شک پيدا شي؛ بلکې د لمر په لوېدو کې له يقين وروسته تلوار کول مستحب دي.

۲- په تازه کجورو روژه ماتول

حضرت انس رضي الله عنه وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم به په لندو کجورو روژه ماتوله، که به هغه نه وې بيا به يې په وچو کجورو او که به هغه هم نه وې بيا به يې د اوبو څو غړپه وکړل. ([1])

۳- د روژه ماتي دعا ويل

د روژه ماتي پر وخت دا دعا ويل مستحب ده: اللهم اني لک صمت، وبک امنت، وعليک توکلت، وعلى رزقک افطرت.

ژباړه: خدايه! تاته مې روژه ونيوله، پر تا مې ايمان راوړی، پر تا مې توکل کړی، او ستا په (راکړي) رزق مې روژه ماته کړه.

[1]: سنن أبي داود، كتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2356).

۴- له روژه ماتي وروسته دعا

ابن عمر رضي الله عنهما وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم چې به روژه ماته کړه داسې دعا به يې کوله : " تنده ماته شوه، رګونه لانده شول او اجر وثاکل شو انشاءالله" .([1]).

۵- د پېشمني پر وخت يو څه خوړل، اګر که د اوبو يو غړپ هم وي.

۶- پېشمنی دومره نه ناوخته کول چې روژه په شک کې شي.

۷- خپلوانو، نېستمنو او اړو خلکو سره مرستې کول، مسلمان بايد تل د نېکيو کارونه وکړي؛ خو په روژه کې ښايي له نورو مياشتو څخه په دې لاره کې ډېر زيار وباسي.

وروستۍ يادونه: له تېرو خبرو څخه ځرګنده شوه چې روژه يوازې د خوراک او څښاک او جماع نه کولو ته نه وايي؛ بلکې په روژه کې بايد مسلمان له هر ډول ناوړه کارونو څخه روژه ونيسي او وښيي چې روژې څومره اغيز وربانديې کړی دی، په همدې ډول هغه ټول ثوابونه او انعامونه ترلاسه کولای شي چې الله يې په بدل کې وعده کړې ده او که نه، يوازې له خوراک او څښاک څخه لاس واخلي؛ خو نورې بد اخلاقۍ کوي بيا له روژې څخه هيڅ ګټه نشي پورته کولای او تش لاس به ورڅخه تيربږي. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: داسې روژه نيونکي شته چې لوږې او تندې تيرې کړي؛ خو هيڅ په لاس ور نشي، او

---

[1]: سنن أبي داود، كتاب الصوم، باب ما يفطر عليه، حديث رقم (2357).

داسې دشپې ولاړېدونکي او عبادت کوونکي هم شته چې له بې خوبۍ پرته نور هيڅ په لاس نه ورځي، څوک چې روژه ونيسي؛ خو ناوړه کارونه پرې نږدي الله جل جلاله د هغوی د خوراک او څښاک د پرېښودلو هيڅ پروا نه لري.[1]

الله دې وکړي چې ټول د روژې له سترو نعمتونو څخه برخمن شو . آمين

[1]: سنن ابن ماجه، كتاب الصيام، باب ما جاء في الغيبة والرفث للصائم، حديث رقم (1690).

اعــتــکاف

د الله د رضا په نيت جومات کې په داسې ډول اوسېدلو ته اعتکاف وايي، چې له هغو اړتياوو پرته چې په جومات کې نه پوره کيږي (لکه اودس ماتی، واجب غسل او اودس) له جومات څخه نه وځي. او اعتکاف (سنت مؤکد على الكفاية دی) معنا دا چې که له کلي څخه يو تن اعتکاف ته کښيني د نورو غاړه خلاصيږي او که يو هم کښېنه نې د ټولو غاړه بنده ده او که چا پر ځان د اعتکاف نذر منلی وي بيا پر هغه واجب دی.

د اعتکاف فضائل

د روژې له اهمو عبادتونو څخه يو هم اعتکاف دی چې د همدې مياشتې په وروستيو لسو ورځو کې ترسره کيږي او دا چاره رسول الله صلى الله عليه وسلم له هجرت نه وروسته هر کال ترسره کړې ده او د ژوند په وروستي کال يې شل ورځې اعتکاف وکړ.

د اعتکاف معنا د الله په کور کې ډېره کېدل او د هغه دربار ته ننواتي ورتلل دي او خپل ټول وخت د هغه عبادت ته ځانګړی کول دي، په دنيا کې چې يو څوک د چا کورته ننواتي ورشي هغه يې هرو مرو غږ اوري؛ نو د ارحم الراحمين جل جلاله شان خو تر دې ډېر لوړ دی چې د هر

بنده ږغ واوري او توبه يې قبوله کړي، ژړا يې واوري او د له برکتونو ډکه مياشت کې ځانګړی انعام پرې وکړي، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: د قيامت په ورځ چې هيڅ سيوری نه وي، الله به اوو تنو ته دخپل عرش د سيوري لاندې ځای ورکړي...يو له هغو څخه هغه مسلمان دی چې زړه يې ترجوماتو پورې تړلی وي او له يوه لمانځه وروسته د بل لمانځه په تمه وي؛[1] نو فکر وکړئ يو چا چې يوازې د پنځو لمونځونو په وخت کې په جوماتو پورې زړه تړلی وي نو هغه چاته به څومره ثواب ورکوي چې ټول وخت يې جوماتو ته وقف کړی وي او يوازې د الله تعالی عبادت يې مشغله وي!!

د اعتکاف يوه لويه ګټه دا ده چې انسان په دې څو شپو کې خپل زړه ته متوجه کيږي او د هغه د اصلاح فکر کوي، او زړه د انسان په بدن کې هغه برخه ده چې د ټولو اعضاوو اصلاح ورپورې تړلې ده، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: واورئ! د انسان په بدن کې يوه ټوټه غوښه ده، هغه چې اصلاح شي ټول بدن ورسره اصلاح کيږي او که هغه فاسده شي ټول بدن ورسره فاسديږي، واورئ! هغه ټوټه زړه دی.(2)

(1) صحيح البخاري، كتاب الأذان، باب من جلس في المسجد ينتظر الصلاة..،حديث رقم (660)

2: صحيح مسلم، كتاب المساقات، باب أخذ الحلال وترك الشبهات، حديث رقم (4091).

او ډېر ځله زړه د ناروا مجلسونو، بې ځایه خبرو، شهواتو، بېځایه خوراکونو، ډېرو خوبونو او یو لړ هغو عواملو له امله فاسدیږي چې انسان په اعتکاف کې ورڅخه لرې او خوندي وي.

د اعتکاف څو اړوند مسائل

۱- نارینه وو ته له جوماتو پرته په بل ځای کې اعتکاف روا نه دی، الله جل جلاله فرمايي: وَأَنتُمْ عَٰكِفُونَ فِي ٱلْمَسَٰجِدِ [البقرة: ۱۸۷]

ژباړه: کله چې تاسو جوماتو کې ښېله وئ.

او په مساجدو کې د اعتکاف لپاره لومړنی غوره جومات مسجد حرام دی، دوهم مسجد نبوي او دریم مسجد اقصی دی او له دې پرته نور ټول جوماتونه په ثواب کې یو ډول دي. البته جامع جومات د کلي له جومات نه ډېر ثواب لري.

۲- په کوم جومات کې چې لمونځ په جمعه کيږي او امام او مؤذن ولري هلته اعتکاف صحیح دی، د اعتکاف لپاره د جُمعې لمونځ شرط نه دی. ([1])

۳- مېرمنې په کور کې اعتکاف کولای شي ([1])

[1]: الدرالمختار: ۳/ ۴۹۳، باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بیروت.

که له ټول کلي څخه يو تن هم اعتکاف ته کښېنه ناست، نو د سنت د پرېښوولو له امله د ټولو کليوالو غاړه بنده ده.[2]

۴- بايد جوماتونه ښه ودان وي ترڅو د اعتکاف په لړ کې معتکف ته کومه ستونزه پېښه نشي او که بيا هم کوم مسجد ونړېږي يا د باران له امله وڅڅېږي او د معتکف د اوسېدو ځای نه وي؛ نو د عذر له امله معتکف بل جومات ته تللای شي. [3]

۵- معتکف کولای شي د انساني ضرورت له پاره جومات څخه ووځي او پر لاره کولای شي خلکو ته سلام وکړي، له مېلمنو سره ستړي مشي وکړي، د ناروغ پوښتنه وکړي او په جنازه کې ګډون وکړي؛ خو دا ټولې خبرې هغه وخت سهي دي چې له جومات نه په همدې نيت نه وي راوتلی، دا به پر روانه کوي او ورته درېږي دې نه، له دې پرته معتکف بايد له هرډول ناوړه خبرو او خندا څخه ځان وساتي. [4]

۶- که په جومات کې اوبه نه وي او نه هم بل څوک وي چې معتکف ته د اوداسه له پاره اوبه راوړي؛ نو معتکف کولای شي د اوداسه لپاره کورته ولاړ شي او له اودس کولو سمدستي وروسته له کوم ځنډ پرته

---

[1]: الدرالمختار۳/ ۴۹۴ باب الاعتکاف، کتاب الصوم، ط: دارالمعرفة، بيروت.
[2]: جامع الرموز: ۱/ ۳۷۶، فصل في الاعتکاف، ط: کريميه، ماخذه: فتاوی محموديه
[3]: الفتاوی العالمکيرية: ۱/ ۲۳۴، کتاب الصوم الباب السابع في الاعتکاف، ط: دارالکتب العلمية، بيروت.
[4]: البحرالرائق: ۲/ ۵۲۹، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ط: رشيدية، ماخذه: فتاوی محمودية

بېرته جومات ته راشي؛ خو دا حکم د واجب اوداسه لپاره دی، نه د نفلي اودس لپاره. (1)

۷- په اعتکاف کې بېخي چوپ کېدل اړین نه دي؛ بلکې مکروه دي، نېکې خبرې کول غوره دي.

۸- په اعتکاف کې ځانګړې عبادت شرط نه دی، لمونځ، تلاوت، او یا د دیني کتابونو کتنه او یا یې چې هر عبادت زړه وغواړي، کولای شي.

۹- که یو معتکف بې ضرورته د لږ وخت لپاره هم له جوماته څخه ووت، اعتکاف یې ماتیږي، که قصدا وتلی وي او که په هېره سره، د دې اعتکاف قضا به راوړي.

۱۰- که د رمضان په وروستیو لسو ورځو کې اعتکاف کوي؛ نو بنایي د شلمې ورځې له لمر پرېوتلو وړاندې مسجد ته ولاړ شي. او چې د اختر میاشت ولیدل شي، بیا به اعتکاف پای ته رسوي. (2)

پای

[1]: مجمع الانهر: ۱/ ۲۵۶، کتاب الصوم، باب الاعتکاف، ماخذه: فتاوی محمودیة ۱۰/ ۲۳۵

[2]: جواهرالفقه للشیخ المفتي محمدشفیع رحمه الله، ۳/ ۵۲۳